

Міжнародний білль прав людини*

(Герш Лаутерпахт, Лондон – Нью-Йорк, 1945 р.)

ПРЕАМБУЛА

Беручи до уваги, що забезпечення прав людини було проголошено метою війни, яку вели Об'єднані Нації;

беручи до уваги, що Об'єднані Нації вели війну задля захисту життя, свободи, незалежності та свободи віросповідання, а також для збереження прав людини та справедливості;

беручи до уваги, що Об'єднані Нації висловили їхнє бажання встановити мир для утвердження абсолютної незалежності від страху та нужди;

беручи до уваги, що повага до природних прав людини на свободу і рівність перед законом є первинною та обов'язковою умовою будь-якого законного уряду;

беручи до уваги, що заперечення цих прав становить небезпеку для миру у світі;

беручи до уваги, що природне право людини на свободу охоплює право на самоврядування через осіб, обраних нею та підзвітних їй;

беручи до уваги, з цієї причини, дотримання принципів демократії має бути, незалежно від форми правління та економічної системи, під захистом та гарантіями міжнародної спільноти;

беручи до уваги, що рівність людей, незалежно від національності, раси та кольору шкіри вимагає рівних можливостей самоврядування та культурного розвитку;

беручи до уваги, що гідність людини, утвердження справедливості та принцип соціальної солідарності у сучасному суспільстві вимагають, аби ніхто не страждав від незаслуженої нужди і що держава повинна ефективно гарантувати право на працю із належними умовами праці, на освіту та громадську безпеку;

беручи до уваги, що недоторканність людської особистості та її право, а також обов'язок розвиватися в умовах вільного доступу до найбільш досяжних ідеалів повинні бути захищені універсальним законом людства через міжнародне виконання, нагляд та правозастосування;

Об'єднані Нації світу зараз приймають цей Міжнародний білль прав людини як частину фундаментального статуту міжнародної спільноти та їхніх держав.

* Переклад із англ. здійснено А. Держипільською за виданням: H Lauterpacht, *An International Bill of the Rights of Man* (Columbia University Press 1945) 69-75.

ЧАСТИНА I

Стаття 1

Свобода особи повинна бути недоторканною в межах закону.

Ніхто не може бути позбавлений свободи, інакше як за рішенням суду чи у судовому провадженні відповідно до вимог закону. Затримання людини у суто виконавчому порядку є незаконним у мирний час.

Має бути захист від свавільного та несанкціонованого арешту.

Закон повинен виключати тривале затримання у попередньому судовому провадженні, надмірний розмір застави, відмову у належному забезпеченні доказів та процедури у кримінальних справах, відмову в захисті на основі припису про направлення арештованого до суду, зворотну дію кримінального закону та нелюдське і жорстоке покарання.

Стаття 2

Жодна держава не повинна дозволяти рабство, работоргівлю чи примусову працю у будь-яких формах, за винятком публічної служби, рівномірно покладеної на кожного, чи як частину покарання, проголошеного рішенням суду.

Стаття 3

Має бути повна свобода віросповідання.

Стаття 4

Свобода слова та вираження думки у письмовій чи будь-якій іншій формі не має бути заборонена чи обмежена.

Стаття 5

Має бути абсолютна свобода асоціацій і зборів.

Стаття 6

Недоторканність житла і таємниця кореспонденції повинні дотримуватися.

Стаття 7

Усім громадянам держави мають бути забезпечені повна рівність перед законом і рівне в усіх відношеннях поводження з боку державної влади. Зокрема, не повинно бути будь-якої дискримінації за ознакою релігії, раси, кольору шкіри, мови, віросповідання або політичних переконань.

Іноземці не можуть бути позбавлені повного та рівного захисту, передбаченого статтями цього Білля чи інших прав, гарантованих їм законодавством держави, у якій вони проживають. Жоден іноземець, який перебуває на території держави на законних підставах, не може бути вигнаний з неї інакше як на підставі виконання судового рішення чи рекомендації щодо покарання за вчинені ним правопорушення, за які законом передбачене видворення.

Стаття 8

Кожна людина має право на громадянство держави, в якій вона народилася, за винятком, коли після досягнення повноліття не виявить бажання набути інше громадянство, що належить їй за походженням.

Ніхто не може бути позбавлений громадянства у порядку покарання або вважатися таким, що втратив громадянство, за винятком одночасного отримання нового громадянства.

Стаття 9

Права на еміграцію та експатріацію не можуть заперечуватися.

ЧАСТИНА II

Стаття 10

Жодна держава не повинна позбавляти своїх громадян реального права вибирати уряд і законодавчий орган на основі рівності, відповідно до законодавства держави, шляхом вільних, таємних і періодичних виборів.

Стаття 11

Незалежно від політичних умов чи рівня розвитку в суспільстві, яке ще не досягнуло повної політичної незалежності чи яке є колонією або підмандатною територією, яка вимагає подальшого застосування принципу опіки або обов'язкового опікунства іншої держави, видозміни форм самоврядування повинні бути предметом нагляду та належного контролю з боку міжнародної влади. З цією метою має бути прийнятий Міжнародний статут людей колоніальних та підмандатних урядів.

Стаття 12

У державах, в яких проживає значна кількість осіб іншої раси, мови та релігії, ніж основна частина її населення, представникам таких етнічних, мовних чи релігійних меншин мають належати права встановлювати та одержувати пропорційну частку державних коштів на утримання їхніх шкіл, культурних і релігійних інституцій та використовувати їхню мову у судах чи інших органах держави.

Стаття 13

Держави, у межах свого економічного потенціалу та розвитку, зобов'язані ефективно забезпечити право на працю, на освіту і на отримання державної допомоги в разі безробіття, старості, хвороби, інвалідності чи в інших випадках.

Стаття 14

Держави, співпрацюючи з іншими державами та з Міжнародною організацією праці, зобов'язані забезпечити справедливі та гуманні умови праці.

ЧАСТИНА III

Стаття 15

Кожна держава повинна відповідними конституційними засобами прийняти Частину I цього Міжнародного білля прав людини як частину її законодавства.

Стаття 16

Застосування будь-якого закону, гарантуючи юридичне право інших чи забезпечуючи безпеку і добробут громади, не повинне бути нестабільним та гарантувати основоположні права, проголошені Частиною I цього Білля.

Стаття 17

У кожній державі найвищий судовий трибунал чи спеціальний Конституційний суд свободи повинен мати юрисдикцію проголошувати рішення щодо відповідності законодавчого, судового чи виконавчого процесів положенням Частини I цього Білля.

Стаття 18

Міжнародний білля прав людини є невід'ємною частиною Права Націй. Він перебуває під гарантією Організації Об'єднаних Націй світу. Його дотримання повинне бути предметом розгляду для всіх Об'єднаних Націй.

Стаття 19

У рамках політичної організації Об'єднаних Націй світу має бути створена Вища комісія з нагляду за дотриманням Міжнародного білля прав людини.

Комісія має складатися з незалежних осіб найвищих якостей, призначених Радою Організації Об'єднаних Націй. Роботу Комісії забезпечує Секретаріат, який формується Президентом Комісії.

Комісія збиратиме інформацію і прийматиме скарги та подання щодо дотримання Міжнародного білля прав людини. Комісія, у справі таких клопотань, зможе спілкуватися й отримувати зауваження (судження, думки) від зацікавлених держав. Комісія повинна подавати щорічні доповіді Раді Організації Об'єднаних Націй і, в разі необхідності, привертати увагу Ради до таких порушень Білля, які можуть спонукати до певних дій Раду Організації Об'єднаних Націй.

Право окремих осіб і організацій на звернення до Вищої Комісії у справі дотримання цього Білля не може бути заборонене чи обмежене.

Стаття 20

Рада Об'єднаних Націй повинна бути вищим органом для забезпечення дотримання Міжнародного білля прав людини.

Кожна держава з Об'єднаних Націй має право привертати увагу Ради до будь-яких порушень Міжнародного білля прав людини.

Рада Об'єднаних Націй повинна запровадити такі правила та процедури, які дозволяти б їй якнайкраще виконувати обов'язки найвищої агенції щодо застосування Міжнародного білля прав людини.

Тимчасовий Міжнародний Суд Справедливості повинен за запитом Ради надавати консультативний висновок щодо будь-яких питань права, які стосуються дотримання Міжнародного білля прав людини.

Якщо Рада встановлює більшістю у три четверті її складу, що мало місце порушення Міжнародного білля прав людини, яке вимагає реакції Об'єднаних Націй, вона повинна оприлюднити відповідну заяву. Якщо держава, про яку йдеться, наполягає на своїй відмові виправити ситуацію щодо порушення цього Білля, Рада повинна здійснити такі політичні, економічні чи військові дії, які будуть визнаватися нею необхідними для захисту прав людини.

Наведені документи, які вперше оприлюднюються українською мовою, переконливо засвідчують, що ідея запровадити міжнародний захист основоположних прав людини почала прокладати собі шлях ще на початку минулого століття й остаточно була реалізована у 1948 р. прийняттям Загальної декларації прав людини.